

ДЗВОНИ ПАМ'ЯТІ

НА ШЛЯХУ ВІДТВОРЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПРАВДИ

*Бесіда з головою Головної редакційної колеги
науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»
академіком П. Троньком*

В 1992 р. Президія Верховної Ради та Кабінет Міністрів України ухвалили рішення про підготовку та видання багатотомної науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією». Унікальна за своїм змістом і обсягом праця ставить за мету увічнити пам'ять сотень тисяч громадян України, які стали жертвами політичних репресій періоду тоталітаризму.

Для того, щоб з'ясувати, як проходить робота, ми звернулися до голови Головної редакційної колегії науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» академіка Національної академії наук України Петра Тимофійовича Тронька.

— *Шановний Петре Тимофійовичу, минуло шість років після ухвалення рішень. Що вдалося зробити на сьогоднішній день і які перспективи видання праці, що має, без перебільшення, загальнонаціональний характер?*

— Повністю погоджуюсь з Вами в тому, що багатотомна науково-документальна серія книг є справді унікальним виданням, яке не має аналогів у світовій практиці. Доречно відзначити, що в інших країнах колишнього СРСР, Східної Європи питання про можливість її підготовки лише обговорюється. В Україні, можна з впевненістю сказати, справа зрушила з місця. Активно працює Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг, обласні редакційні колеги, авторські колективи, архівісти. Виявляють зацікавлення до роботи науково-дослідні установи, культурно-освітні заклади, окремі провідні українські і зарубіжні вчені.

На жаль, змушені визнати, що вся робота по підготовці багатотомної науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» відбувається у вкрай складних умовах. Відсутність коштів, необхідного матеріально-технічного забезпечення значною мірою перешкоджають дотриманню графіків проходження рукописів, виявленню маловідомих документальних матеріалів в архівах і бібліотеках, публікації відповідних тематичних збірників тощо.

— *І все ж, незважаючи на наявні труднощі, робота по підготовці окремих томів не призупинилась?*

— Зовсім ні. В областях є десятки ентузіастів, які сприйняли роботу над томами серії «Реабілітовані історією» як свій високий громадянський обов'язок перед минулими поколіннями, як свій борг перед дідами, батьками, які склали голови в застінках і таборах НКВС.

Цікаво і змістовно працюють в цьому напрямку Вінницька, Полтавська, Закарпатська, Харківська та інші обласні редколегії. В більшості з областей вже закінчено опрацювання архівних матеріалів колишніх спецслужб, місцевих державних архівів, ряду приватних документальних збірок. На черзі основний етап – підготовка текстів, добір фотоілюстративного матеріалу, упорядкування наукового апарату томів.

— *Очевидно, підготовкою обласних томів не обмежується Державна програма «Реабілітовані історією», яка набула широкого розголосу як в Україні, так і далеко за її межами?*

— Безумовно. Підготовка томів – це, так би мовити, головна мета. Разом з тим реалізація Державної програми передбачає також публікацію окремих тематичних видань, збірників документів, біографічних нарисів. На сьогоднішній день вже опубліковано близько 30 таких книг та брошур, присвячених не тільки трагічним сторінкам історії України, але й маловідомим епізодам всесвітньої історії. Наприклад, в рамках програми підготовлено до друку збірник документів, присвячений човниковим операціям ВПС США в роки Другої світової війни.

— *Про останню роботу хотілося б почути децю докладніше.*

— В процесі роботи над збірником великим авторським колективом із числа наукових працівників Інституту історії України НАН України, Полтавського педагогічного інституту, Музею авіації і космонавтики України використані закриті раніше для дослідників документальні матеріали Управління Служби безпеки України в Полтавській області. На їх основі не лише відтворено хроніку тогочасних подій, а й складено список всіх американських військовослужбовців, які обслуговували американські літаки на аеродромах Полтави, Миргорода, Пирятина. Глибоко переконані, що вихід у світ зазначеної праці стане помітною подією в громадсько-політичному, науковому і культурному житті України.

— *Постанова уряду України передбачає створення Національного банку даних про політичні репресії в Україні. Чи скоро українські і зарубіжні дослідники зможуть скористатися його матеріалами?*

— Дійсно, створення Національного банку даних можна по праву вважати одним з пріоритетних напрямків Державної програми «Реабілітовані історією». Його організація відкріє широкі можливості для дослідників історії України як нашої держави, так і зарубіжних країн. На сьогоднішній день до Головної редколегії вже надійшли документи з ряду російських і українських архівів, бібліотек, окремі документи з численних архівно-слідчих справ, їх опрацюванням зайнята група досвідчених науковців на чолі з кандидатом технічних наук Л.А.Гречиною. Думаю, що через деякий час Національний банк даних вже зможе прийняти перших дослідників.

Звичайно, розв'язання цих та інших питань можливо лише за умови надання Головній редакційній колегії належної підтримки з боку уряду, обласних державних адміністрацій, громадських організацій.